

Daniel 11 a 12

Poslední vzpoura a konečné řešení

Anthony Buzzard (1988)

V kapitolách 11 a 12 Daniela nacházíme zprávu o Danielově velkém posledním vidění, které shrnuje a zesiluje udivující prorocké předpovědi, jež mu byly dány dříve v Danielovi 2, 7, 8 a 9. Toto vidění podnítilo spoustu rozporných výkladů – překvapivý fakt, protože vidění je napsáno jednoduchým výpravným stylem bez symbolů zvířat, hlav a rohů nalézajících se v dřívějších zjeveních.

Důvodem mnoha rozdílných názorů na Danielovo poslední vidění lze vysledovat na předpokladech komentátorů předtím, než dorazí ke kapitolám 11 a 12. S jasnou představou toho, co hledáme, je pro nás příliš snadné číst v textu to, o čem si myslíme, že by tam mělo být. To je pravý opak zdravé metody. Musíme se velmi snažit položit si otázku: Co vlastně říká text podle obyčejných jazykových pravidel? Když použijeme toto kritérium prosté pozornosti ke gramatickému smyslu pasáže před námi, možná nás překvapí, že to způsobilo vykladačům tolik obtíží.

Nejprve bychom si měli všimnout, že v úvodu k vidění Daniela 11 a 12 anděl prohlašuje, že obsah zjevení má souvislost s „posledními dny“ (10:14), s výrazem, který jinde v Bibli popisuje časy těsně před a těsně po zřízení Božího království po celém světě při Ježíšově návratu. V Izaiášovi 2 a v Micheášovi 4 jsou „posledními dny“ ty, ve kterých bude vláda nebo Boží království zřízeny v Jeruzalémě a národy „se už nebudou učit válčení“ (Iz 2:4), stav věcí, který zjevně ještě nenastal! V Deuteronomiu 4:30 jsou poslední dny časy *konečné* pohromy pro Izrael *vedoucí k jejich pokání*. Tyto důkazy by měly zabránit, abychom si představovali, že Daniel 11 končí popisem Antiocha Epifana (2. století před n. l.) nebo událostmi v roce 70 n.l. Vzkříšení mrtvých se samozřejmě neudálo, když zemřel Antiochos Epifanes, ani nenastalo v roce 70. Důkazem této skutečnosti je, že živí křesťané nebyli v roce 70 uchvázeni spolu se vzkříšenými věřícími. Pavel učil, že při vzkříšení budou ti, kteří žijí v Kristu, „uchvázeni, aby se s ním setkali ve vzduchu“ (1 Tes 4:17).

ROZSAH VIDĚNÍ

Velmi jasně to, co Daniel viděl, sahalo do vzdálené budoucnosti. Psal v 6. století před n. l., přesto předpovídá vzkříšení mrtvých: „Mnozí z těch, kteří spí v prachu půdy (doslova „prachu země“) se probudí, někteří k věčnému životu ... [doslovně „k životu v nadcházejícím věku“]“ (Dan 12:2).

Když se spravedliví probudí, „svítí jako slunce ve své síle“ - předpověď, kterou Ježíš, jako velký vykladač Daniela, klade na **konec věku** (viz Mat 13:43). Toto vzkříšení ovšem je vzkříšením, ke kterému dochází při druhém Ježíšově příchodu (1 Kor 15:23, 51, 52; 1 Tes 4:13 a násl.; Lukáš 14:14; Zjev 11:18, 20:1-4).

Právě před tímto vzkříšením Daniel předvídal „čas soužení, jaké nikdy nebylo“ (Dan 12:1). **Toto období nesrovnatelného utrpení hraje hlavní roli zcela zřetelně v Ježíšově vlastní předpovědi událostí vedoucích až ke konci věku (Mat 24:21 - „Neboť tehdy bude čas soužení takového, jaké nikdy nebylo ...“).**

Je zřejmé, že Ježíš bral toto poslední Danielovo vidění s nejvyšší vážností a viděl v něm inspirovanou předpověď katastrofických událostí určených k tomu, aby nastaly na zemi těsně před jeho návratem. Je toho ve vidění mnohem víc než oznámení velkého soužení a následujícího vzkříšení věřících. Zbývající materiál je nejpoučnější, protože vypráví o obtížných dobách spojených s obdobím posledního soužení *bezprostředně před* vzkříšením a zřízením Božího království na zemi.

JEDNODUCHÝ PŘÍBĚH

Pro ty, kteří nejsou obeznámeni se zprávou o budoucnosti uvedenou v Danielovi 11 a 12, bude užitečné vzít si Bibli a přečíst si přímo celé zjevení zaznamenané zejména v 11:21-12:13. Je důležité sledovat, že vzkříšení (Dan 12:1-2) následuje *bezprostředně po smrti tyrana, jehož kariéra je popsána v Danielovi 11:21-45*. Znovu zdůrazňujeme: Příslušný zlý panovník nemůže být zřejmě Antiochos Epifanes, který zemřel v roce 163 před

n.l.! Nezemřel těsně před vzkříšením. Také to nemůže být Nero, jehož smrt v prvním století n.l. také nebyla následována vzkříšením mrtvých.

Samotný základní zákon jazyka diktuje, že zájmeno – „on“ v naší pasáži – popisuje jediného jednotlivce, pokud neexistují velmi jasné důvody v kontextu, že ukazuje něco jiného. Nemáme žádné potíže s rozlišením, že se na prorockém obrazu v Danielovi 11:21 objevuje nová osobnost. Nahrazuje svého předchůdce, který umírá v předchozí verši (11:20). Jakmile je na jevišti „hanebný člověk“, tvoří předmět dlouhé pasáže táhnoucí se až k jeho smrti v 11:45.

Žel mnozí komentátoři přehlíželi normální zákony jazyka a předkládali, že v těchto verších (21 a násl.) se zabýváme dlouhým intervalem času daleko za hranicí života jediného člověka. Naštěstí data, která nám byla dána, nám umožňují být si naprosto jisti, že vyvrcholení kariéry „hanebné osoby“ (Dan 11:21) nastane pouhých 1290 dní před koncem věku (12:11). *To omezuje události od 11:31 do období asi 3½ roku.*

Abychom se dostali k našemu ložisku, musíme si pečlivě všimnout kriticky důležité časové informace poskytnuté zjevujícím andělem v Danielovi 12:7, 11. Nezapomeňte, že kapitoly 11 a 12 obsahují jedno vidění. Daniel 12:5 a násl. tvoří dovětek vidění. Danielovi je dovoleno položit několik důležitých otázek o délce času přiděleného aktivitám „hanebného člověka“, který mu byl představen v 11:21-45.

Odpověď na Danielovu otázku ohledně trvání hrozných událostí kapitoly 11 je nejpoučňavší. Informace jsou jednoduché a jasné: „**Od doby, kdy je odstraněna každodenní oběť a je zřízena ohavnost zpusťování, bude 1290 dnů**“ (12:11).

Abychom uchopili pointu, přirozeně se ohlížíme zpět na události vidění, abychom zjistili, kde ve zprávě nastává zřízení ohavnosti zpusťování. Tuto klíčovou událost najdeme v 11:31 na vrcholu kariéry „hanebného člověka“, který přišel na scénu ve verši 21.

1290 dní je něco málo přes 3½ roku. Můžeme si tedy být jisti, že od okamžiku, kdy je zřízena ohavnost zpusťování, bude existovat konečná doba trápení, na jejímž konci „všechny tyto věci“ (Dan 12: 7), včetně, ovšem, vzkříšení (Dan 12: 2) budou vykonány.

HANEBNÝ ČLOVĚK

Jediná osoba popisovaná jako „hanebný člověk“ (Dan 11:21) je viděna v konfliktu s jiným vládcem – Králem jihu. „Hanebný člověk“ je v celém vidění označován jako **Král severu**. Tito dva vládci bojují o moc v oblasti Izraele a dokonce sedí u konferenčního stolu a lžou si navzájem! (Dan 11:27). Loď ze Západu nedávno sužovaly Krále severu a to ho pozvedlo k hněvu. On pak obdrží spolupráci od těch, kteří opouštějí víru (11:30). To zase vede k tomu, že způsobí přerušení obětí a umístí ohavnost zpusťování (Dan 11:31). Tento **Král severu** pak týrá „ty, kteří mají pochopení“, pochoduje na jih a po poslední bitvě s Králem jihu *přichází ke svému konci v Izraeli mezi Středomořím a svatou horou* (Jeruzalémem) (11:32- 45). (Opět to není popis Nerona!)

Tento poměrně jednoduchý popis zlého **Krále severu** (Dan 11:21-45) obdržel od vykladačů podivné zacházení. Často byly neocenitelné časové informace uvedené v Danielovi 12:7, 11 prostě přehlíženy. To dovolilo komentátorům svobodu klást staletí mezi to, o čem si myslí, že bylo zřízením ohavnosti zpusťování, a konec věku. Nicméně pečlivá pozornost k poznámkám anděla odhaluje, že od příchodu ohavnosti do konce „všech těchto věcí“ (Dan 12:7) existuje 1290 dnů (12:11).

Tato skutečnost přirozeně dokazuje, že události popsané v Danielovi 11:31 (kde se objevuje ohavnost) stále ještě leží v budoucnu.

PŘETRŽENÍ VLÁKNA PŘÍBĚHU

Z různých důvodů byli vykladači nešťastní z přímočarého příběhu předloženého Danielem 11:21 a násl. Čtenáři může přijít jako překvapení vědět, že zájmeno „on“ odkazující na Krále severu (11:21 a násl.) bylo učiněno, aby se vztahovalo ke zcela novému předmětu, totiž ke třetí mocnosti **kromě** Králů severu a jihu. Někteří si mysleli, že ve verši 18 objevili Julia Caesara! Jakmile proklouzla do vyprávění kariéra Julia Caesara, byla

nalezena také v 11:19. Stejní komentátoři pak tvrdili, že ve verši 20 je na zřeteli Augustus Caesar. Tím, kdo ho nahrazuje ve verši 21, „hanebný člověk“, při této teorii by pak musel být Caesar Tiberius.

Jiní badatelé v tomto proroctví nebyli spokojeni s tím, co se zdálo být zcela svévolným vložením Julia Caesara do Daniela 11:18. Navíc o příběhu, který se rozvíjí ve verších 23-30, se zdálo, že nemá vůbec žádnou souvislost s nástupci Tiberia, kteří podle teorie měli být nalezeni v 11:21. Vykladači druhé školy si proto mysleli, že ve verši 31 odhalili třetí mocnost. Sir Isaac Newton mezi jinými navrhoval, že touto novou mocností objevivší se, jak si myslel, ve verši 31, byla římská říše prvního století před n.l. Král severu je však stále ještě „operátorem“ v Danielovi 11:31.

Makabejská teorie, která uplatnila ohavnost zpusošení (Dan 11:31) výhradně na syrského vůdce Antiocha Epifana (175-164 před n.l.), **narazila na zjevnou obtíž, že Ježíš sám mluvil o ohavnosti zpusošení jako budoucí vůči jeho vlastní době!** Tento názor „prakticky zpochybňuje autoritu Mistra“ (Clarence Hewitt, *The Seer of Babylon*, str. 340). Bylo chybou nevsimnout si, jak chápal proroctví Ježíš. **Ježíš odkázal tuto ohavnost do času ještě v budoucnu (Matouš 24:15).** Jsme tady v rozhodujícím bodě naší diskuse. **Proč, když Ježíš říká, že Daniel prorochoval nástup ohavnosti zpusošení těsně před druhý příchod, někteří komentátoři trvají na tom, že Daniel neviděl dále než za kariéru Antiocha Epifana? Základní otázka se točí kolem přijetí nebo nepřijetí pravdivosti Ježíšových slov.**

CO ŘÍKÁ JEŽÍŠ?

Použití Daniela 11:31 na syrského vládce v dobách před n.l. vskutku zpochybňuje autoritu samotného Ježíše. Když Ježíš mluvil kolem roku 30 n.l., prohlásil, že ti žijící v Judsku by měli uprchnout, „když uvidíte ohavnost zpusošení, o níž mluví Daniel, stát na svatém místě“ (Matouš 24:15). Toto autoritativní chápání Danielova proroctví je jediné, které by mělo být vykladačům dovoleno. Zvláštní, že tomu tak nebylo. Ježíšovo velmi prostě nasměrované spojení mezi Matoušem 24:15, vystoupení ohavnosti zpusošení, a její vystoupení v Danielově vidění (Dan 11:31, 12:11) bylo téměř úplně přehlíženo.

Mimoto by informace poskytnuté andělem v Danielovi 12:7, 11 měly zabránit všem pokusům roztáhnout obsahu Daniela 11:21 a násl. na staletí. **Anděl výslovně říká (12:11), že pronásledování způsobené zlým tyranem, který zřídí ohavnost zpusošení podle Daniela 11:31, bude trvat 1290 dní.** Pak „všechny tyto věci budou dovršeny“ (Dan 12:7). Tato prostá informace by měla varovat vykladače před tím, aby zacházeli se zájmenem „on“ (viz 31 a násl.) jako s kusem gumy, kterou natahují na staletí!

Ježíš klade ohavnost zpusošení z Daniela 11:31 do budoucí doby. Spojuje ji s pádem Jeruzaléma **bezprostředně před** svým návratem (viz Mat 24:15, 21, 29-31). Konečné naplnění v roce 70 n.l. je proto vyloučeno, protože se Ježíš nevrátil ihned po událostech onoho roku. Anděl (Dan 12:11) klade ohavnost 1290 dní od konce. Dokonce i přes tyto údaje bychom mohli vědět, že ohavnost byla rysem samého konce věku, protože zájmeno „on“ – Král severu, 11:21 a násl. – velmi zřetelně odkazuje na jediného jedince, jak opakované zájmeno vždy činí ve vypravující pasáži.

Proslulý profesor Starého zákona moudře řekl o Danielovi 11:

Je v rozporu se všemi zdravými principy exegeze předpokládat, že v **nepřerušovaném** popisu, bez jakéhokoli náznaku změny subjektu, by se část měla vztahovat na jednu osobu a část na druhou a „král“ (Dan 11:36) by měl být odlišný král než ten, jehož činnosti jsou popsány ve verších 21-35 (S.R. Driver, *Commentary on Daniel, Cambridge Bible for Schools and Colleges*, str. 193).

Henry Cowles, D.D., který vyučoval knihu Daniel 25 let pro mladé muže připravující se na službu, vyjádřil své přesvědčení, že Daniel 11:21-45 popisuje kariéru jediného **Krále severu**:

Pouta filologického spojení jsou nejsilnějšího druhu. Zdálo by se, že je prostě nemožné, aby člověk zvyklý studovat zákony filologie, respektovat je a řídit se jimi, a zvyklý interpretovat jazyk s ohledem na to, čím je, měl v tomto smyslu dokonce i ty nejmenší pochybnosti o tomto bodu (*Daniel, with Notes Critical, Explanatory and Practical*, str. 448).

Profesorovy poznámky jsou kousavým a velmi potřebným korektivem mnoha výkladů Daniela 11 a připomínají nám, že když čteme Bibli, jsme v první řadě vázáni normálními pravidly jazyka. Jsme také vázáni, pokud si nárokuje být křesťany, uznávat **výklad, který nasazuje na danou pasáž Ježíš**. Naštěstí jeho výslovná zmínka (Mat 24:15) o ohavnosti zpusťování nacházející se v Danielovi 11:31, 12:11 (stejně jako v 9:27) odstraňuje veškeré pochybnosti ohledně toho, jak mají být Danielova slova uplatněna. Jistě se nemohou odvolávat na Antiocha Epifana (vyjma, možná, jako na typ), když je Ježíš odkazuje na budoucnost!

Prostor neumožňuje ukázat různé jiné pokusy, které byly vykonány proto, aby vložily do příběhu v Danielovi 11:21-45 třetí mocnost. Přímočaré čtení pasáže nás vede k přesvědčení, že budoucnost odhalí boj v čase konce mezi tyranským **Králem severu** (tj. ze Sýrie nebo Iráku, severní sekce antického řeckého království, viz Dan. 11:4-6¹) a Králem jihu (patrně Egypt). Vkládat do příběhu mocnosti z jiných zeměpisných oblastí narušuje vlákno příběhu, který tvoří Danielovo korunní vidění. Jistě toto konečné zjevení, které bylo dáno Danielovi a církvi, jakožto příjemcům svatého Písma, nás musí inspirovat k energické evangelizaci dříve, než nadejdou temné dny Božího konečného nepřitele.

[Vzhledem k tomu, že tento článek byl napsán v roce 1988, události na Blízkém východě zaměřily pozornost na oblast starověké Asýrie (Irák). Právě z této části světa (a **ne z Evropského společného trhu, který není konkrétně zmíněn v Bibli**), Bible očekává, že povstane zlý tyran posledních dnů. Viz můj článek „Asyřan v mesiášském proroctví“, 1986. Avšak nic v Bibli z toho, co je známo tomuto pisateli, nám neříká, kdy začnou události konce. Proto je potřeba bdělost – AB, leden 1991] [Když jsem to upravoval znovu v říjnu 1994, je Blízký východ stále velmi nestálý.]

¹ Je zajímavé si všimnout, že význačný premilenarista Theodore Zahn (1900) uvádí, že poslední zlý vládce ve Zjevení (z něhož je většina založena na Danielovi) je „bezpochyby“ odvozen z „**řecko-makedonského [království] a jeho typického předkřesťanského antikrista Antiocha Epifana**“ (*Introduction to the New Testament*, sv. III, str. 441). V Danielovi 11 a 12 se zdá být jasné, že Antiochos je „typ“ tyрана, který je ještě v budoucnosti. Antiochos byl syrský král. Latinský církevní otec **Lactantius** (cca 250-330 n.l.) jasně očekával, že Šelma [antikrist] povstane v **Sýrii**: „Ze Sýrie se vynoří další král zrozený od zlého ducha ... a udělá ze sebe samotného Boha a bude se tak i nazývat a nařídí, aby byl uctíván jako Boží Syn, a bude mu dána moc dělat znamení a zázraky. Pak se pokusí zničit **Boží chrám** a bude pronásledovat spravedlivý lid; a bude tu **úzkost a soužení** takové, jaké nikdy nebylo od počátku světa“ (*Divine Institutes*, kniha 7, kap. 17). V kap. 16 Lactantius hovoří o tyranovi povstavším „od krajních hranic **severního regionu**.“ Další předníkajský otec, **Victorinus** (cca 280 n.l.), odkazuje Micheáše 5:5 na antikrista: „Pro naši zemi nastane pokoj ... a oni obklíčí **Aššura [Asýrii], to je antikrist**, v Nimrodově zákopu“ (*Commentary on the Apocalypse*, 7. kapitola). Asýrie je přibližně ekvivalent moderního Iráku. (Victorinus také mluví o Babylonu jako o římském státě.)

Není vždy uznáváno, že sedmdesátý týden v Danielovi 9:24-27 je Ježíšem brán jako období *právě před jeho návratem*. Ježíš klade ohavnost krátce před svůj druhý příchod (Mat.24:15). Matouš 24:29 říká, že „**ihned po**“ soužení zahájeném ohavností se vrátí v moci a slávě. Tato skutečnost je zásadní pro poctivé čtení proroctví. Daniel očekává, že ohavnost se objeví v sedmdesátém „týdnu“ (Dan 9:27). Ježíš očekává ohavnost (a tedy sedmdesátý týden) právě před svým návratem. To, že sedmdesátý „týden“ byl budoucí a blízký konci věku, bylo chápáno v roce 243 n.l. **Hippolytem** (*De Pascha Computus*). Tato skutečnost je uvedena v *Encyclopedia of Religion and Ethics*, sv. III, str. 606: „**Jeden 'týden' je vyrazen jako součást eschatologického období v budoucnu**.“ Irenej také očekával 3½ leté soužení a obnovení chrámu (*Against Heresies*, kniha 5: kap. 25, 26): „Po tři a půl roku, během které doby, když přijde [antikrist], bude vládnout nad zemí.“ Irenej vidí antikrista, a to nejen Antiocha, v osmé kapitole Daniela a cituje Dan. 9:27 jako proroctví konečného panování antikrista „po tři roky a šest měsíců“.

Sedmdesátý týden z Dan. 9 byl považován za budoucí a blízko k druhému příchodu nejstaršími církevními otci, kteří podrobně psali o proroctví. Montgomery (*ICC on Daniel*, str. 394) poznamenává, že toto „apokalyptické“ čtení posledního sedmiletého období je to, které se nachází v evangeliích a je přijímáno Irenejem a Hippolytem. Commodianus se odkazuje na budoucího a konečného antikrista těmito slovy: „Izaiáš řekl: 'Toto je ten člověk, který hýbe světem a tolika králi a pod kterým se země stane pouští' ... Pak bezpochyby svět skončí, až se objeví on. Sám rozdělí planetu na tři vládnoucí mocnosti, když však bude Nero vyzdvížen z pekla, Eliáš nejprve přijde zapečetit milované; při kterých věcech se region Afriky [král jihu?] a severní národy [král severu], celá země ze všech stran se bude třást po *sedm let*. Ale Eliáš obsadí polovinu času a Nero druhou polovinu. Tehdy děvka Babylon, jsa snížena do popela, její žhavé uhliky se budou pak blížit k Jeruzalému; a latinský dobyvatel pak bude říkat: 'Jsem Kristus, k němuž se vždy modlíte.' A vskuťku ti původní, kteří byli oklamáni, se spojili, aby ho velebili. Dělá mnoho zázraků, protože je to falešný prorok. Zvláště když mu snad uvěří, že jeho obraz bude mluvit. Všemohoucí mu dal moc, aby se takovým zdál. Židé, shrnující spisy Písma od něj, současně vykřikují k Nejvyššímu, že byli oklamáni ... Navíc, když se tyran pozene proti Boží armádě, jeho vojáci jsou povaleni nebeskou hrůzou; sám falešný prorok je chycen s tím zlým podle Pánova nařízení. Jsou předáni zaživa do gehenny“ (*The Instructions of Commodianus*, kap. 41, 42).